

**ДЕМІДОВСЬКИЙ АРТЕМ ВІКТОРОВИЧ,
ДЗЮБАН ДАРИНА ОЛЕКСАНДРІВНА**

Національний університет «Одеська юридична академія»

**РОЛЬ НАТО У ВРЕГУЛЮВАННІ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ
В АФГАНІСТАНІ**

Не таємницею, що ООН та інші організації регіонального рівня, покликані забезпечувати мир та безпеку у світі в цілому та на кожному окремо взятому континенті зокрема, щодня стикаються з новими ситуаціями, протистояннями між державами та між останніми і міжнародними терористичними угрупованнями. Одним з основних викликів для системи колективної безпеки всіх рівнів у 2021 році, як і протягом останніх десятиліть, став саме конфлікт у Афганістані, пов'язаний з діяльністю радикального ісламістського руху «Талібан» (араб. طالبان – «студенти»). З огляду на останні події, що мали місце 2021 року, на думку колеги авторів, ця тема потребує актуалізації та ширшого висвітлення, дослідження для отримання візуалізації подальшої картини щодо стратегії взаємодії з «Талібаною» та забезпечення миру та безпеки, досягнення військово-політичної стабільності на території Центральної Азії.

До дослідження зазначеної теми залучались різні вчені-правники, серед яких – С. Чирков, М. Замікула, В. Коргун, І. Сафранчук, К. Михайлин та ін. Однак, вказана тема набуває все більшої актуальності щоденно, через що вона не може залишатись поза увагою, як об'єкт нових досліджень.

Для цілісного розуміння ситуації довкола Афганістану, варто охарактеризувати сутність «Талібану» та коротко окреслити історію конфлікту на території країни. За матеріалами з відкритих джерел, «Талібаною» називають радикальний ісламістський рух сунітського напрямку, створення якого мало місце 1994 р. Засновниками руху стали 30-ро студентів мусульманської духовної школи м. Кандагар на чолі з муллою Мухамедом Омаром. На ліку «Талібану» знаходяться численні учасні у конфліктах, зокрема, громадянській війні в Афганістані, Таджикистані. Примітним є те, що рух отримав міжнародне визнання, як терористична організація, що дало можливість низці країн заборонити його діяльність на своїх територіях, свою оцінку діям «Талібану» дала й Організація Об'єднаних Націй [1].

Фактично, протягом свого існування «рух студентів» намагався повністю захопити владу в Афганістані та набути статусу «офіційного Кабулу» (столиця Афганістану – ред.), і періодами досягав успіху в цьому контексті, що можна засвідчити

результатами громадянської війни в Афганістані 1992–1996 рр., війни в країні 2001–2021 рр. тощо [1].

Остання відрізняється суттєвою участю Організації Північноатлантичного договору, як «командного гравця» коаліції сил ООН – контингенту ISAF (International Security Assistance Force), утвореного згідно з резолюціями Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй №№ 1386, 1413, 1444, 1510, що утворений та провадив свою діяльність з серпня 2003 року [3, с. 156; 4, с. 12]. Ця операція стала ключовою в історії Альянсу, позаяк завдяки ній НАТО вийшла за межі євроатлантичного регіону. Поразка «Талібану» внаслідок удару з боку урядових військ та міжнародного військового контингенту, спричинила зустріч афганських представників, за підтримки міжнародних лідерів, у Бонні (Німеччина), де домовились про створення нового перехідного урядового органу. Разом з тим, було утворено Міжнародні сили сприяння безпеці (МССБ), що декларувались, як гарантія діяльності «перехідного уряду» та Місії ООН з допомоги Афганістану у Кабулі в умовах безпеки. У різні періоди керівництво МССБ здійснювало Сполучене Королівство, Туреччина, Федеративна республіка Німеччина та Королівство Нідерланди. У серпні 2003 року НАТО повністю перебрало на себе всю відповідальність за організацію та роботу МССБ, позбувшись у такий спосіб проблеми визначення нових країн, які б взяли на себе відповідальність за мир та безпеку в Афганістані, що, в свою чергу, стало стимулом для поширення місії й на інші регіони країни, окрім дістрикту Кабулу, організовуючи на місцях т.зв. «групи відбудови провінцій» [3, с. 156–157].

Однак, на початку 2020 року президент США Д. Трамп заявив, що «рух студентів» більше не становить загрози для США та Європи та припустив, що війська НАТО та союзників можуть бути виведені. 29 лютого 2020 року було підписано «Угоду про мир в Афганістані», яка передбачає виведення всіх регулярних військ США та НАТО з країни, яка була підтримана КНР, Пакистаном та Російською Федерацією, своє схвалення ця угода знайшла і в РБ ООН [2]. Повне виведення військ «союзників» планувалось до 1 травня 2021 року, однак, така умова була виконана частково, що і поставило під сумнів, а згодом і підірвало сенс, укладення мирної угоди, після чого «Талібан» розгорнув повномасштабний наступ по всій території країни, фактично «без бою» та миттєво взявши під контроль основні стратегічні точки та вигравши війну в Афганістані. Цілком логічним видається і факт складення «офіційним Кабулом», зокрема, президентом та очільником уряду, своїх повноважень та проголошення влади «Талібану» на території всього Афганістану.

Аналізуючи ситуацію, що склалась довкола конфлікту з «Талібаном», видається, що сили союзників НАТО стримували

ескалацію конфлікту з «рухом студентів» та забезпечували розвиток миру та безпеки у Центральній Азії. Однак, на думку офіційного Вашингтону, вивід євроатлантичних військ з території Афганістану не призведе до дестабілізації мирного укладу у регіоні, а тому підстав для пересторог з боку межуючих та інших пов'язаних з Афганістаном держав немає [2]. З іншого боку, такі застереження та дипломатичні коливання стосовно «Талібану», як «нової легітимної влади», є, зокрема, з огляду на систематичні порушення прав людини, в тому числі, у контексті застосування представниками руху зброї до мирного населення, що може посилити настрої громадянського опору серед суспільства, що, в свою чергу, може призвести до нового етапу громадянської війни в країні [4, с. 13].

Підсумовуючи вищесказане, необхідно зазначити, що Організація Північноатлантичного договору, в межах своїх повноважень, передбачених Статутом ООН, Північноатлантичним договором, як установчим документом НАТО, та іншими міжнародними договорами, виконувала функції гаранта запобігання ескалації конфлікту на території Афганістану протягом періоду значних змін у міжнародному суспільно-політичному становищі, що запобігло високим темпам розвитку дестабілізуючих міжнародну ситуацію факторів, таких як: політична напруженість у регіоні, можливий розрив дипломатичних відносин з Афганістаном, потенційне розростання конфлікту до міжнародних масштабів, підрив розвитку торгово-економічних відносин з Центральною Азією тощо.

Список використаних джерел

1. Талібан. *Вікіпедія – вільна енциклопедія*. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Талібан>
2. Вивід військ США з Афганістану (2020–2021). *Вікіпедія – вільна енциклопедія*. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Вивід_військ_США_з_Афганістану\(2020–2021\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Вивід_військ_США_з_Афганістану(2020–2021))
3. Довідник НАТО. Brussels: NATO Public Diplomacy Division. 2006. С. 156–158. URL: <https://www.nato.int/docu/handbook/2006/hb-ukr-2006.pdf>
4. Операції НАТО. К. : Т-во «Знання» України. 2007. С. 12–13. URL: <http://institute.sivertraining.org.ua/nato/14.7.pdf>

Науковий керівник: к.ю.н, доцент кафедри Харитонов Р. Ф.